

PER UNA POLÍTICA DE PAU I DESARMAMENT EN EUROPA

Propostes per a una Europa de la distensió,
la pau i la seguretat compartida

Autoria:

Pere Brunet, Jordi Calvo, Tica Font, Pere Ortega, Wendela de Vries

Publicat per:

Centre Delàs d'Estudis per la Pau

Bisbe Laguarda, 4
08001 Barcelona
T. 93 441 19 47
www.centredelas.org
info@centredelas.org

Autoria: Pere Brunet, Jordi Calvo, Tica Font, Pere Ortega, Wendela de Vries

Traducció: Josep Maria Rosset

Aquest informe té la voluntat de contribuir a la campanya "No a la militarització i no a la guerra. Per una Europa de la distensió, la pau i la seguretat compartida"

Aquesta publicació ha estat realitzada amb el suport de l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament i en col·laboració amb la Xarxa Europea Contra el Comerç d'Armes (ENAAT) i Stop Wapenhandel

Les opinions expressades en la present publicació són les dels seus autors. No pretenen reflectir les opinions de l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament

Barcelona, setembre 2024

Disseny i maquetació: Esteva&Estêvão

Foto de portada: Markus Spiske; p. 4 President d'Ucraïna/Flickr; p. 7: Jerry Kiesewetter;
p. 9: Ministeri de Defensa de Espanya; p. 15: Gaudiramone/Wikimedia Commons; p. 23: Ville de Pollestres

ISBN: 978-84-09-65141-2

ÍNDEX

Resum executiu	5
Introducció	7
1. La necessitat de desmilitaritzar Europa	9
1.1 La carrera militaritzadora des de la guerra d'Ucraïna	9
<i>Pere Ortega</i>	
1.2 Un projecte militaritzador a llarg terme	10
<i>Jordi Calvo</i>	
1.3 Reduir el comerç d'armes europeu	12
<i>Wendela de Vries</i>	
2. Alternatives a la seguretat militar	15
2.1 Fonaments per a una seguretat per a la pau	15
<i>Jordi Calvo</i>	
2.2 D'una economia bel·licista a una economia per a la pau	19
<i>Pere Brunet</i>	
2.3 De la dissuasió a la distensió	20
<i>Tica Font</i>	
Conclusions i recomanacions	23
Bibliografia	26

RESUM EXECUTIU

La guerra a Ucraïna ha accelerat un procés militaritzador de la UE que s'està cuinant a foc lent des de la doctrina de seguretat i defensa que marcava el document estratègic de l'Alt Representant de la UE "Una Europa segura en un món millor" de 2003, fins al 21 de març de 2022, quan el Consell Europeu va aprovar la Brúixola Estratègica per a reforçar la seguretat i la defensa de la UE per a 2030. Un procés en què han tingut un rol especialment protagonista la indústria militar i els lobbies armamentístics, que han promogut la construcció d'una Europa de la Defensa basada en la injecció de fons per al desenvolupament i la venda d'armament.

Potser és per això que, davant la invasió russa de gran part del territori ucraïnès del 24 de febrer de 2022, la resposta per part de la mateixa UE i de les seves principals potències ha estat la d'augmentar els pressupostos militars de cada un dels Estats membres, així com el pressupost comunitari en defensa, conformant una **resposta eminentment de caràcter militar al conflicte amb Rússia**.

El pressupost comunitari en seguretat i defensa s'ha triplicat des dels 6.500 milions d'euros de 2007 fins als 19.500 milions de l'actual programa marc 2021-27. Tot això sense comptar els successius augments a l'escalf de la guerra a Ucraïna, com els del Fons Europeu de Pau destinats a donar suport militar a Ucraïna, que ja ha assolit el setembre de 2024 els 39.000 milions d'euros.

A això s'hi ha de sumar que el pressupost militar europeu ha assolit xifres rècord l'any 2023, quan va arribar a 289.300 M€ en despesa militar, que va representar un augment del 21,3% respecte a 2022. Si s'hi suma la dels països no comunitaris, Regne Unit i Noruega (77.323 M€), la despesa militar europea de l'OTAN va arribar en 2023 als 366.623 M€, el segon més gran del món, després de EE. UU., superior al de la Xina, i que multiplica per tres la despesa militar russa, segons dades SIPRI. A més, Europa és el segon exportador mundial d'armes després dels Estats Units. L'any 2022, els països de la UE van exportar productes militars per valor de 36.000 milions d'euros, dels quals 4.800 milions es van destinar a Ucraïna. Amb tot això podem afirmar que la **tendència a Europa és, sense lloc a dubtes, incrementar tant les xifres de pressupostos militars com les d'exportació d'armes**.

Una indústria armamentística que depèn de l'exportació mundial farà que el món sigui més violent i menys segur.

La resposta europea davant la guerra d'Ucraïna ha estat clarament condicionada per la influència dels Estats Units i del marc d'anàlisi imposat per l'OTAN, malgrat que les necessitats de seguretat d'un costat i l'altre de l'Atlàntic són molt diferents. Mentre que una guerra contra Rússia reforça el paper de l'OTAN i beneficia econòmicament a EE. UU., en el continent europeu suposen la generació d'una ferida que causarà una hipoteca no només econòmica, sinó sobretot política i humana que empobrirà les generacions futures d'Europa i dificultarà les seves aspiracions de viure en pau. El bel·licisme i militarisme, obvis en una organització militar com l'OTAN, s'han imposat a la UE i a pràcticament tots els seus Estats membres, que a la vegada també són de l'Aliança Atlàntica.

Proposem en aquest informe **superar les polítiques bel·licistes ara hegemòniques a la UE**, superant el marc militarista que promou les despeses militars, la carrera armamentista i que, un cop més, no ha estat capaç d'evitar la guerra. La incompetència dels quals han dirigit la seguretat d'Europa, bé siguin d'un costat o l'altre de l'Atlàntic, és evident i no solament hem de buscar les causes i responsabilitats en el govern rus, que òbviament les té, i moltes, sinó també en qui en els departaments de seguretat dels governs europeus i de la mateixa Unió, no han sabut fer desaparèixer la guerra del continent europeu.

És necessari per aconseguir una pau veritable a Europa un enfocament diferent de seguretat. Des d'un punt de vista teòric podem construir una seguretat europea per a la pau necessàriament no bel·licista, basada en les propostes dels estudis crítics de seguretat, entre els que són imprescindibles els enfocaments feministes, ecologistes i decolonials. **Proposem un canvi d'enfocament en la seguretat europea, que incorpori una visió de cultura de pau que permeti superar la seguretat bel·licista i militaritzada actual.**

Proposem abandonar les polítiques de seguretat per a la guerra desenvolupades fins ara a Europa i emprendre polítiques de seguretat per a la pau que poden incorporar polítiques de **pau positiva, justícia estructural i promoció de la cultura de pau** i no la cultura de la defensa, **centrant-se en la vida i la biodiversitat** i no en la seguretat de l'estat i les seves elits.

Una seguretat per a la pau a Europa s'ha de basar en un realisme honest i veritable que superi la fallàcia de

la teoria de les relacions internacionals erròniament denominades realistes. El realisme s'equivoca quan insisteix en la desconfiança, i el caos i la confrontació són l'única manera de relacionar-se entre els estats. Una indústria armamentística que depèn de l'exportació mundial farà que el món sigui més violent i menys segur. A més, **no és realista pensar que la pau s'aconseguirà per mitjans violents**, el resultat de la violència és irremeiablement més violència.

La seguretat per a la pau a Europa ha de passar de les polítiques de seguretat de dissuasió i defensa a les polítiques de cooperació internacional, canviant l'anàlisi de les amenaces i la voluntat de ser una amenaça per aconseguir la pau, per les **polítiques de distensió i cura de les relacions entre estats, governs i pobles.**

Una seguretat per a la pau a Europa ha de tenir com a pilars **la justícia global, l'internacionalisme, la cooperació, els intercanvis comercials justos i una descolonització real**, per caminar cap a una nova geopolítica humana basada en la cooperació per afrontar des de la dignitat humana els grans reptes globals als quals s'enfronta la humanitat.

Una seguretat per a la pau a Europa s'ha de construir des de l'autonomia de l'OTAN i de qualsevol organització militar o lobby armamentístic. Una política de seguretat per a la pau a Europa només podrà ser creada de forma participada i democràtica, en la que contribueixi la societat civil i en la que primin realment els valors fundacionals de la UE, entre els que està el foment de la pau.

Aquest informe pretén ajudar a construir un relat alternatiu que vagi més enllà de la crítica a les polítiques que han portat a Europa a la guerra, explorant els fonaments teòrics que poden inspirar-lo i fixant-se en les possibilitats que s'ofereixen des dels estudis per a la pau, que proposen dedicar recursos a prevenir les guerres del futur, anant a les causes que les provoquen, impulsant les eines polítiques no militaritzades dels Estats per evitar la guerra i millorar les relacions entre els estats i els seus pobles. Pretenem contribuir d'aquesta manera a la campanya **No a la militarització, no a la guerra**,¹ impulsada entre altres organitzacions, pel Centre Delàs i a la que s'hi han adherit inicialment prop de 300 organitzacions, amb l'objectiu d'ampliar els col·lectius que s'hi sumin a Espanya i amb l'ambició de traslladar la campanya a l'àmbit europeu.

1. El seu manifest i entitats adherides es pot consultar en el següent enllaç: <https://nomilitarism.eu/catala/>

INTRODUCCIÓ

Una simple consulta a la web de la Unió Europea ens porta a identificar que entre els principis i els valors "que promouen la vida de la UE" es troben la llibertat, la democràcia, la igualtat, l'estat de dret i el foment de la pau i l'estabilitat. És per això que el projecte europeu pot considerar-se en part fracassat des del moment en què no ha estat capaç de preservar la pau en el continent. La guerra a Ucraïna ha tret a la llum la ineficiència del sistema per garantir la pau i la incompetència dels quins han dirigit i executat les decisions sobre pau i seguretat a Europa. A més de Rússia, la UE i els seus estats membres tenen indubtablement responsabilitat en el que ha ocorregut. Les lectures sobre què ha passat són diferents i inclús contraposades, depenent de l'enfocament de l'anàlisi utilitzada. Som conscients que la visió hegemònica sobre el conflicte a Ucraïna és la que prové de la doctrina militar i de la cultura bel·licista, que identifica que la raó de la guerra és la falta de mitjans de dissuasió per part d'Ucraïna per evitar ser atacada i envaïda per l'exèrcit rus. Això no obstant, l'explicació d'aquest conflicte, i de molts altres, no és tan simple, hi ha països en situacions semblants amb capacitats militars de poca consideració que no són envaïts per grans potències. La resposta a la guerra a Ucraïna és complexa i dins d'aquesta complexitat ens veiem en la necessitat d'aprofundir, des d'una visió crítica de la pau i la seguretat, que acceptem no majoritària, però que no per això és menys vàlida per a entendre el que passa i, que a més a més pot ser especialment interessant per buscar opcions alternatives a la seguretat hegemònica militar que pugui evitar, aquest cop sí, la guerra a Europa.

Amb aquest objectiu ens hem proposat reflexionar des del Centre Delàs en col·laboració amb la Xarxa Europea Contra el Comerç d'Armes EN-AAT(en les seves sigles en anglès), qui copublica aquest informe, per

aportar anàlisi sobre el grau de militarització a Europa, que contribueix a l'expansió de la seguretat bel·licista i viceversa, i aventurar-nos a pensar en opcions per a la seguretat en el continent europeu en general i en la UE en particular, provinents d'un enfocament no bel·licista, emmarcat en la cultura de pau, que no busca només evitar la guerra sinó construir condicions socials, polítiques i econòmiques que millorin el benestar i la seguretat de la ciutadania europea, des d'una perspectiva de pau positiva.

Per això hem dividit l'informe en dos blocs, un encaminat a evidenciar la necessitat de desmilitaritzar Europa, referint-nos a dades sobre política de seguretat i defensa a Europa, despesa militar, comerç d'armes, indústria militar i proliferació d'armament en el continent, que dibuixen un futur pròxim militaritzat, que pot allunyar encara més Europa d'una pau duradora, ja que malgrat que en un moment o altre s'acabarà la guerra a Ucraïna, la ferida que deixarà en la gent que l'ha sofert directament i la militarització de la societat resultant, serà el millor caldo de cultiu per a les guerres del futur.

Per altra part, en un segon bloc abordem, amb un humil esforç de rigorositat teòrica, les opcions per construir una seguretat a Europa per a la pau i no per a la guerra. Així, mostrem els fonaments teòrics i propostes de les principals escoles de pensament que han teoritzat sobre la seguretat des dels estudis crítics de seguretat, per a sostenir un enfocament alternatiu per a la seguretat a Europa que abandoni el bel·licisme i que es basi en la cultura de pau. Finalment, proposem enfocaments i mesures concretes contra l'economia bel·licista, contra les polítiques de defensa militaritzadores de dissuasió, que podrien dirigir la brúixola de la seguretat Europea cap a un horitzó de pau positiva en el que la guerra desaparegui com a opció. En les conclusions proposem una sèrie de recomanacions que bé podrien materialitzar-se en polítiques concretes que canviarien el rumb de la fins avui fallida política de seguretat europea, encaminades a pensar més enllà de la UE i amb autonomia.

1. LA NECESSITAT DE DESMILITARITZAR EUROPA

1.1 LA CARRERA MILITARITZADORA DES DE LA GUERRA D'UCRAÏNA

Pere Ortega

Amb la invasió d'Ucraïna per part de Rússia, una història col·lectiva s'ha instal·lat en les ments dels governants de la Unió Europea, que, en escassíssimes excepcions, opinen que Vladimir Putin no en té prou amb haver atacat Ucraïna i envairà algun altre país europeu. Una argumentació que s'empara en el supòsit que Putin té ambicions territorials fora de les seves fronteres i que no li importa desencadenar una guerra europea i mundial. Davant d'això, els líders europeus s'han compromès en invertir més en defensa, doncs afirmen que això portarà "més seguretat, més pau i més llibertat a Europa". Unes declaracions amb les quals pretenen justificar la immensa despesa militar que han desencadenat en els seus països, afirmant, que només amb una potent dissuasió militar Europa se sentirà segura, i, per tant, ha de fomentar la inversió i el finançament de la indústria militar per produir més armaments.

Aquesta paranoia dels governants europeus, en bona part, ja estava emparada per l'acord de la Cimera de

l'OTAN de juny de 2022, d'arribar a un mínim (que no màxim) del 2% del PIB en despesa militar i arribar-hi abans de 2029 (OTAN, 2022). Així, els països europeus es llançaran al rearmament augmentant la despesa militar, aprovant adquirir nous projectes armamentístics i demanant a la Comissió Europea (CE) ajudes i finançament per poder portar-ho a terme. De tal manera que la CE va posar en marxa diverses iniciatives d'ajuda per al rearmament dels països europeus, advertint que necessitava fer un esforç de no menys de 100.000 milions d'euros per finançar aquest rearmament (Calvo, 2024), portant a terme diverses iniciatives, les més destacades: iniciar ajudes a les indústries militars des del Fons Europeu de Defensa (FED) amb un marc financer per a 2021-2027 de 8.000 milions i un Programa Europeu de Desenvolupament Industrial (EDIDP), dedicat a millorar la competitivitat de la defensa dels països membres de la UE; el Banc Europeu Industrial (BEI), (presidit per l'espanyola Nadia Calviño), va modificar els seus estatuts per permetre finançar les indústries militars, i va disposar de 8.000 milions en ajudes a les empreses per impulsar la indústria militar europea en la producció d'armaments; i va proposar una injecció de 6.000 milions de dòlars dels quals 2.000 milions s'han disposat a través de la Iniciativa Estratègica de Seguretat Europea (SESI) (Soriano, 2024); eliminar l'Impost de Valor Afegit (IVA) i impostos especials en les transaccions d'armes en

el mercat intracomunitari (Notícies Jurídiques, 2023), que les compres d'equips de defensa es fessin de forma coordinada entre els països i siguin com a mínim del 40 %; i destinar el 50% del pressupost nacional de defensa a contractes públics per a productes fabricats a Europa; i comercialitzar un mínim del 35 % dels productes de defensa entre països de la UE en lloc de països externs (DW, 2024). Des del Banc Central Europeu, va sorgir la proposta d'emissió de bons com ajuda als països amb la finalitat que els Estats membres puguin realitzar compres conjuntes d'armes, i així evitar l'excés de dependència de la indústria militar d'EE. UU., on s'adquireixen el 60% de totes les armes europees (proposta encara no aprovada) (Navarro, 2024).

Però hi ha més coses per sentir-se alarmats. El ICAN en el seu informe anual sobre la despesa militar en armes nuclears, diu que en 2024 els nou països dotats d'armes nuclears destinaran 91.400 milions de \$ en modernitzar i ampliar els seus arsenals. D'aquests nou n'hi ha tres d'europeus: Rússia, que va destinar 8.308 milions \$, Regne Unit, 8.058 milions \$ i França, 6.060 milions de \$. A més a més, les empreses nuclears han invertit la xifra de 6,3 milions de \$ en actuar com a lobby i influir en les polítiques governamentals i en l'opinió pública per afavorir el rearmament nuclear (ICAN, 2024).

Un rearmament generalitzat que converteix l'economia dels països de la UE en economia de guerra. Potser per a alguns una exageració, doncs diran que no tota l'economia està al servei de la guerra, però el fet és que l'armamentisme s'ha convertit en una prioritat de la política europea. Una prova d'això és que en 2023 va arribar a la colossal xifra de 289.300 M€ en despesa militar, que va representar un augment d'un 21,3% respecte a 2022. Si s'hi suma la dels països no comunitaris (Regne Unit i Noruega amb 77.323 M€), la despesa militar europea de la OTAN fou de 366.623 M€, la segona més gran del món, darrere de EE. UU. (900 mil milions €), i molt superior a la de Rússia (100 mil milions €) (Nian i altres, 2024).

Un augment de despesa militar i l'armamentisme que no és cap garantia de més seguretat, sinó al contrari, obre el camí a més inseguretat, nous conflictes i noves guerres. Amb l'agreujant que la despesa militar detreu recursos per lluitar contra el canvi climàtic, la reducció de les desigualtats, l'equitat de gènere, la salut, els serveis socials i l'harmonització de salaris.

L'argument *Si vis pacem, para bellum*, llançat pels governs de la UE, de si vols pau, seguretat i llibertat, inverteix en defensa, és una fallàcia. La història demostra que l'augment en armamentisme, en bel·licisme i militarisme sempre és el preludi de la guerra.

Per això, l'augment de la despesa militar, l'impuls de la indústria militar per adquirir més armaments i demostrar el poder militar, és una política suïcida que condueix inevitablement a una escalada de tensió, a una carrera d'armaments i una espiral bel·licista que pot desembocar en guerra amb l'afegit de poder ser nuclear.

El resultat de les eleccions europees del 9 de juny de 2024 no fa preveure cap canvi que faci pensar que hagin de canviar les polítiques de rearmament, sinó més aviat al contrari. Res indica que el sentit comú i la racionalitat s'imposi a les polítiques de la UE i iniciïn la construcció de la seguretat i la pau pel camí que indica Nacions Unides: distensió, cooperació, coexistència pacífica i desarmament amb els que construir una seguretat compartida i comú entre estats. Per això és necessari sumar esforços per als moviments socials, les entitats i els centres de pau es mouen amb l'ànim d'articular un moviment per la pau a Europa que freni l'actual economia de guerra per transformar-la en economia de pau.

1.2 UN PROJECTE MILITARIZADOR A LLARG TERME

Jordi Calvo

La militarització de la Unió no ha començat com a resposta a la guerra a Ucraïna. La militarització de la UE porta més de dues dècades en construcció, de tal manera que amb el pretext de la recerca d'una UE més autònoma en l'àmbit de la seguretat i la defensa, s'ha construït una doctrina de seguretat europea sota un prisma militar, al temps que els pressupostos comunitaris de defensa s'han incrementat fins a arribar a nivells sense precedents en un nou marc de legitimació de la guerra provocada principalment per la guerra a Ucraïna.

En primer lloc, la doctrina de seguretat i defensa de la Unió té un dels seus punts de partida en la política europea de defensa de 2003, emparada políticament pel document de l'Alt Representant de la UE "*Una Europa segura en un món millor*" i la seva actualització de 2016 amb el document conegut com Estratègia Global de la UE "*Visió compartida, acció comuna: una Europa més forta*" (Servei Europeu d'Acció Exterior, 2016).

També el 2016 la Comissió Europea va llançar el Pla d'Acció Europeu de Defensa i el Fons Europeu de Defensa (Comissió Europea, 2016 i sf), el que es va convertir en 2021 en el primer pressupost de defensa europeu en incorporar 8.000 milions d'euros per al primer programa d'I+D militar de la UE.

Actualment, els documents que determinen l'actual desenvolupament militar europeu són l'Estratègia de

la UE per una Unió de Seguretat 2020-25 (Comissió Europea, 2020b), l'avantsala del Fons Europeu de la Pau (Consell Europeu, sf), un pressupost de cooperació comunitària per impulsar les capacitats militars dels països del Sud on s'hi fan operacions militars europees, el seu pressupost inicial va ser de 5.000 milions d'euros el 2021.

En segon lloc, l'augment de la despesa militar de la UE ha estat planificada i constant des de fa més de dues dècades. Els pressupostos de la UE en seguretat i defensa van ascendir a 2.800 milions d'euros en el pressupost 2007-2013, 6.500 milions de euros en el pressupost 2014-20 i 19.500 milions d'euros en el programa actual marc 2021-27 (Ruiz et al., 2021). En 2017, la PESCO, és a dir, la Cooperació Estructurada Permanent en defensa de la UE, va fixar l'objectiu que tots els Estats membres de la UE augmentaran la despesa en defensa i operacions militars. Però el pressupost militar europeu també es nodreix d'altres partides, com les mesures adoptades el 2018 per promoure la mobilitat militar amb la indústria armamentista com a receptor de fons que abans eren exclusivament civils (Comissió Europea, 2020c). Amb això s'hi poden sumar 500 milions d'euros per al projecte ASAP, acrònim en anglès de Action in Support of Ammunition Production, les sigles que signifiquen col·loquialment es faci tan aviat com sigui possible, per promoure la fabricació d'explosius, míssils i projectils per als arsenals europeus després del subministrament massiu d'armes a Ucraïna.

Tot això sense comptar els successius increments a l'emparo de la guerra a Ucraïna, com els successius augments en el Fons Europeu de Pau destinats a donar suport militar a Ucraïna, que ja ha assolit el setembre de 2024 els 39 mil milions d'euros (Consell Europeu, 2024).

Per altra part, s'ha d'incloure en el procés militaritzador de la política europea el rol proactiu de la indústria militar. De fet, l'any 2002, en el marc de la Convenció per al Futur d'Europa, un Grup de Treball de Defensa compost únicament per perfils armamentistes i lobbies, va enviar les bases per a la creació de l'Agència Europea de Defensa. Un any després, l'any 2003, es va formar un altre grup, aquesta vegada va ser nomenat Grup de Personalitats d'Investigació i Seguretat, amb 25 membres, 8 dels quals pertanyien a la indústria militar i de seguretat (Ruiz et al, 2020). No contents amb la quota de participació en aquests influents grups de conceptualització de la política de defensa, el 2015, la Comissió Europea va crear el Grup d'Alt Nivell de Personalitats en Investigació de Defensa amb 16 membres, 9 dels quals representaven la indústria militar (Indra, Leonardo, TNO, Saab, BAE Systems, ASD, MBDA, Airbus i Fraunhofer). No ha estat

cap sorpresa que les seves conclusions apuntessin a "reforçar la posició militar general d'Europa" (EU Institute for Security Studies, 2016). De manera que en l'Estratègia Global de 2016 (Servei Europeu d'Acció Exterior, 2017), es va emfatitzar la importància del recolzament al desenvolupament de la indústria militar i de seguretat de la UE. Poc després, el 2019, la Comissió Europea va crear la Direcció General de Defensa i Indústria Espacial per recolzar la indústria militar europea.

Aquesta enorme implicació i l'impacte de les indústries armamentístiques europees ha estat fruit d'una inversió de les principals empreses armamentístiques del continent (BAE Systems, Airbus, Thales, Leonardo, Rolls Royce, Naval Group, Rheinmentall, MBDA, Safran, Saab, ASD i EOS), que només el 2020 sabem que hi van destinar més de 5 milions d'euros a 49 lobbistes de la indústria armamentística, que van mantenir 327 reunions amb institucions europees sobre aquesta matèria (Ruiz et al., 2021). Potser per això, el principal document estratègic en matèria de seguretat i defensa de la UE pels anys vinents, l'anomenada Brúixola Estratègica, introduí les "Capacitats de Pròxima Generació" referides a la innovació tecnològica militar, amb l'objectiu d'avançar cap a la sobirania industrial en tecnologia militar, fent menció explícita al desenvolupament de nous sistemes i tancs de batalla o bucs de vigilància, entre altres (Servei Europeu d'Acció Exterior, 2021).

A més, la Brúixola Estratègica de 2022 estableix el manteniment i la promoció de la cooperació UE-OTAN, reforçant el vincle transatlàntic amb l'OTAN a través de reunions d'Alt Nivell UE-OTAN. Una relació que està directament relacionada amb les missions militars de la Política de Seguretat Comuna i Defensa amb Geòrgia, Moldàvia i Ucraïna. La guerra a Ucraïna ha ajudat a recuperar el protagonisme i la legitimitat a l'OTAN.

Això no obstant, s'ha de tenir en compte que la dependència d'Europa de l'OTAN en matèria de pau i seguretat la fa incapaç d'avaluar els riscos i amenaces a la seguretat sense la influència d'Estats Units, és a dir, sense tenir en compte els interessos nord-americans. Les necessitats a ambdós costats de l'Atlàntic no són les mateixes de la mateixa manera que les amenaces i reptes en termes de seguretat i defensa en les diferents latituds d'Europa no són les mateixes.

Les operacions militars europees interessen sobretot a les grans potències militars de la UE, especialment a França, la projecció militar internacional de la qual ha estat tradicionalment més gran, però també a altres països, com Espanya o altres, que poden veure així reduir el cost de mantenir la seva presència militar internacional. En qualsevol cas, la creació d'una Eu-

ropa de la Defensa i d'un exèrcit europeu no és institucionalment possible (Morillas, 2018), ni els exèrcits més grans d'Europa ni cap dels altres renunciaran a la seva pròpia força militar nacional. La força europea de combat ràpid està cridada a ser un exèrcit europeu l'objectiu del qual és desfer-se d'operacions militars en llocs on els exèrcits nacionals no volen enviar als seus exèrcits nacionals per controvèrsies polítiques internes o pel rebuig social a enviar els seus ciutadans a les missions a l'estranger.

L'enorme militarització de la UE de l'actualitat no s'ha produït de manera casual. Les doctrines de seguretat i defensa s'han desenvolupat sota la premissa d'aconseguir major autonomia en aquesta matèria. Si bé l'autonomia europea és essencial, la proposta actual de la UE no proposa cap autonomia real en matèria de seguretat respecte als Estats Units, més enllà del que aparentment pot demostrar un pressupost comunitari cada vegada més gran i també el dels seus estats membres. La influència d'EE. UU. i de l'OTAN no ha facilitat la construcció de la pau a Europa, sinó que, al contrari, la militarització il·limitada del bloc occidental promoguda per l'OTAN augmenta la percepció d'amenaça per part dels seus hipotètics rivals polítics. Mentre que desenvolupar un pressupost militar comunitari multiplica els beneficis d'empreses d'armes dels dos costats de l'Atlàntic.

1.3 REDUIR EL COMERÇ D'ARMES EUROPEU

Wendela de Vries

Els conflictes són una part inevitable de la societat humana, però la forma en què els gestionem és una elecció. Les polítiques han d'orientar-se a prevenir les respostes violentes als conflictes i crear situacions en les quals puguin abordar-se amb negociacions, diplomàcia, mediació i justícia restaurativa. L'abundant disponibilitat d'armes en una situació de conflicte augmenta el risc d'una resposta violenta. Encara que les importacions d'armes no són una causa genuïna de conflicte, augmenten significativament la probabilitat de violència. Les armes no són un element dissuasiu, sinó que provoquen una escalada del conflicte (Pamp et al., 2018). Limitar el comerç d'armes augmentarà les possibilitats d'èxit de les respostes no violentes als conflictes.

Que les armes no són una mercaderia ordinària, sinó que poden «utilitzar-se per a la repressió interna o l'agressió internacional o contribuir a la inestabilitat regional» ho reconeixen els Estats membres de la UE en la seva posició comuna sobre exportació d'armes, el marc principal per regular el comerç europeu d'armes, que enumera els criteris que els Estats membres han de tenir en compte en prendre decisions sobre exportació. La UE vol "establir normes comunes es-

trictes que es consideren mínimes per a la gestió i la limitació de les transferències de tecnologia i equips militars" (Consell Europeu, 2008). La Posició Comuna és jurídicament vinculant per a tots els Estats membres de la UE i també per els països alineats Albània, Bòsnia i Hercegovina, Canadà, Macedònia del Nord, Geòrgia, Islàndia, Montenegro i Noruega (SEAE, 2023). El Regne Unit va substituir els criteris d'exportació de la Posició Comuna de la UE després del Brexit (Brooke-Holland, 2023) per criteris nacionals més vagues i encara més subjectius.

Els països europeus també es comprometen amb el Tractat de les Nacions Unides sobre el Comerç d'Armes a establir "les normes internacionals comunes més estrictes possibles per regular o millorar la regulació del comerç internacional d'armes convencionals; prevenir i erradicar el comerç il·lícit d'armes convencionals i evitar la seva desviació" com a contribució a la pau, la seguretat i l'estabilitat, a reduir el patiment humà i fomentar la confiança entre els Estats Parts (Nacions Unides, 2014).

Tot i així, Europa és el segon exportador mundial d'armes després dels Estats Units, responsable d'aproximadament un terç de totes les exportacions mundials d'armes (SIPRI, 2024). El 2021, els països de la UE van exportar productes militars per valor de 35.000 milions d'euros. L'any 2022, la xifra va ascendir a 36.000 milions d'euros,² dels quals 4.800 milions es van destinar a Ucraïna (ENAAT, 2024). Molts dels principals països de destinació de les exportacions d'armes de la UE tenen una reputació dubtosa en matèria de drets humans, democràcia, desenvolupament humà i participació en conflictes armats. L'aplicació de la Posició Comuna de la UE sobre l'exportació d'armes es queda curta quant a les restriccions que contribueixen a les respostes pacífiques als conflictes interns o interessos (Akkerman, 2021).

Les actuals polítiques europees no estan dirigides a restringir i controlar l'exportació d'armes, sinó per millorar la posició competitiva de la indústria militar europea al mercat mundial perquè "les exportacions exerceixen un paper vital en el manteniment dels resultats econòmics competitius de la indústria europea de defensa, tenint en compte la dimensió relativament modesta dels mercats nacionals europeus i els importants costos de desenvolupament que comporten", escriu la principal organització de pressió de la indústria de defensa de la UE, ASD (ASD, 2023). En altres paraules, el mercat interior europeu és massa petit per una indústria armamentística comercialment viable que pugui competir amb altres exportadors d'armes, especialment Estats Units, amb el seu enorme mercat interior.

2. Base de dades sobre exportacions dels Estats membre de la UE de l'ENAAT: <https://enaat.org/eu-export-browser/faq>

Europa no només està finançant i recolzant cada cop més la seva indústria armamentística, sinó que també està violant les salvaguardes de la pau i els drets humans en les exportacions d'armes, argumentant que una indústria militar forta no s'ha de veure obstaculitzada per la "burocràcia" del control de les exportacions. La política d'exportació d'armes, ja de per si no massa restrictiva, es veu minada. Això provocarà més violència i violacions dels drets humans i obligarà a més persones a fugir de les seves llars. Per impedir que aquests refugiats entrin en la seguretat d'Europa, s'intensifica el control fronterer amb la tecnologia de control de tipus militar, produït per la mateixa indústria militar.

El debilitament del control de les exportacions d'armes és un procés relliscós que passa desapercbut en gran mesura, ja que la Posició Comuna i el propi Tractat sobre el Comerç d'Armes (TCA) segueixen en vigor. Mentre sobre el paper alguns països mantenen el seu compromís amb una política restringida, realment canvien l'abast i el mètode d'aplicació d'aquesta política. Les brutals guerres d'Ucraïna i Gaza han proporcionat arguments per deixar anar els interessos exportadors a expenses de la pau i els drets humans. Països com Noruega i Suïssa, tradicionalment molt estrictes a l'hora de no exportar armes a regions en guerra, abandonaren aquesta prohibició en resposta a la guerra de Ucraïna. Suècia i Finlàndia van aixecar el seu embargament d'armes a Turquia quan el president turc Erdogan va amenaçar de bloquejar el seu ingrés a l'OTAN; l'embargament s'instaurà en resposta a la participació de Turquia en la guerra de Síria. Altres governs europeus van posar fi a les prohibicions d'exportació d'armes a l'Aràbia Saudí i altres països implicats en la guerra del Iemen.

Alemanya, per exemple, va reprendre les seves exportacions a Aràbia Saudí en un intent d'assegurar-se les importacions energètiques dels països del Golf després de les sancions imposades a Rússia. Encara que en un principi el govern alemany va seguir bloquejant l'exportació d'avions Eurofighter, que s'utilitzen directament en els bombardeigs contra el Iemen, aquest bloqueig es va aixecar després de la massacre de Hamàs del 7 d'octubre de 2023. Els alemanys argumentaren que Aràbia Saudí contribueix significativament a la seguretat d'Israel. En resposta, el Govern danès també posà fi a la seva prohibició d'exportar armes a Aràbia Saudí i els EAU per estar "més en línia amb altres països europeus", de manera que "la indústria de defensa danesa tingui l'oportunitat de participar en la competència internacional" (Farjon, 2024).

La Comissió Europea exerceix un paper destacat a l'hora de socavar el control de les exportacions d'armes. En la seva Estratègia Industrial Europea de Defensa (EDIS) i el seu Programa (EDIP) per 2024, la

Comissió anuncia "simplificar la gestió de les condicions i processos de concessió de llicències de transferència", especialment per als béns de defensa desenvolupats conjuntament, "amb l'objectiu de limitar el recurs als certificats d'ús final" (Comissió Europea, 2024a). Els països europeus no podran oposar-se individualment a l'exportació de material militar a països agressius o violadors dels drets humans. En el cas de béns militars produïts conjuntament, només els països amb una quota de producció superior al 20% han d'avaluar l'exportació, el que en la pràctica deixa a tots els països més petits fora de control i pot ser fàcilment objecte d'abús per exportar des del país amb el llinar de drets humans i pau més baix. Un model d'aquesta "política simplificada" és el Tractat de Cooperació i Integració francoalemany, llançat per Merkel i Macron a la fàbrica d'avions militars Airbus de Toulouse en 2020, per posar fi a una polèmica sobre l'exportació d'avions de combat a Aràbia Saudí (Broek, 2021). El Tractat té el potencial de convertir-se en un nou model europeu i ja compta amb l'adhesió d'Espanya i la consideració dels Països Baixos.

La Unió Europea i els governs europeus han adoptat per a la seva indústria militar un model de negoci basat en l'exportació. Aquest és el resultat d'anys d'intens lobby per part del sector industrial militar, que va començar l'any 2010 i es va accelerar des de la guerra russa a Ucraïna (Akkerman & Meulewaeter, 2023). En la UE va ser la Direcció General d'Indústria la primera a donar forma a les línies mestres d'aquesta política, un índex clar que l'interès industrial, i no la seguretat, porta la veu cantant en la política de la indústria armamentística. Inicialment, la Comissió Europea va utilitzar una narrativa econòmica per a legitimar les seves mesures preferents per a la producció militar, afirmant que la indústria armamentística crea llocs de treball i innovació tecnològica. Les investigacions que exposaven que la inversió en educació i sanitat crearien més llocs de treball (encara que presumiblement més per les dones que pels homes) i que la indústria militar no és molt innovadora, sinó que incorpora principalment tecnologia civil innovadora, han estat convenientment ignorades (Ruiz et al., 2021).

Des de la presidència de Donald Trump als Estats Units, i amb més força encara des de la intervenció militar russa a Ucraïna, la narrativa s'ha desplaçat cap als arguments militars. En paraules de la presidenta de la UE, Von der Leyen: el món "s'ha tornat més dur" i Europa ha de "gastar més, [...] gastar millor, i [...] gastar europeu" en armament (Comissió Europea, 2024b).

No obstant això, no hi ha cap base per suposar que una major producció i adquisició militar farà que els europeus estiguin més segurs. Al contrari: una indústria armamentística que depèn de l'exportació mundial farà que el món sigui més violent i menys segur. A

més, està restant recursos i mà d'obra a les inversions civils, sobretot a les destinades a protegir a Europa contra una amenaça molt greu per a la seva seguretat, com és la crisi climàtica. En lloc d'invertir en una indústria armamentística basada en l'exportació, Europa hauria de convertir la seva indústria militar en una indústria productiva, civil i amb baixes emissions de carboni (les emissions de carboni estimades de la indústria militar). De la UE oscil·len entre 9,56 i 12,94 megatonnes de CO2 equivalent en 2019 (Parkinson & Cottrell, 2021). Aquesta conversió hauria de produir-se en cooperació amb els sindicats que representen els treballadors d'aquest sector.

El comerç d'armes s'ha de restringir i l'aplicació de mecanismes de control de les exportacions, com la posició comuna de la UE sobre exportació d'armes, ha d'abastar tots els béns i components militars individuals. Per permetre un control democràtic, les lli-

cències d'exportació han de ser concedides per una agència nacional transparent que no només respongui a necessitats industrials o militars, sinó que també incloguin consideracions de drets humans i pau. Les organitzacions expertes en pau i drets humans haurien de tenir accés a totes les dades i poder debatre les exportacions amb els responsables polítics i el públic en general. L'exportació d'armes té un gran impacte en la pau i la seguretat i ha de formar part del debat públic.

Limitar la disponibilitat mundial d'armes obligarà a les parts en conflicte a buscar altres opcions diferents a l'ús de la violència. Una política de restricció de l'exportació d'armes no només protegeix la població dels països importadors d'armes. En un món globalitzat amb creixents rivalitats entre les grans potències, una política restringida d'exportació d'armes evita l'escalada dels conflictes i protegeix així la seguretat d'Europa..

2. ALTERNATIVES A LA SEGURETAT MILITAR

2.1 FONAMENTS PER A UNA SEGURETAT PER A LAPAU

Jordi Calvo

Una història plagada de guerres i el fracàs de la construcció d'una Europa en la qual no hi hagués lloc per la guerra una vegada finalitzada la Guerra Freda, amb la caiguda del mur de Berlín i la dissolució de la Unió Soviètica ens podia portar a pensar en la inevitabilitat de la guerra, en la desesperança en la humanitat i en l'acceptació acrítica de la guerra com una malaltia social amb la qual hem conviscut. Això no obstant, existeixen visions alternatives per gestionar la seguretat a les hegemòniques, basades en la cultura bel·licista que legitima la violència per aconseguir objectius polítics. Existeixen estudis crítics que amb l'obstinació d'acabar amb la guerra analitzen les raons que porten al model tradicional de seguretat i defensa a generar la violència que pretenen evitar que condueixen a les guerres amb les quals prometen alliberar-nos. Per això mostrarem algunes de les principals teories crítics sobre seguretat per construir una proposta

alternativa de seguretat per a la pau contraposada a la seguretat per a la guerra, actualment hegemònica en la major part dels països del món. Visions crítics de la seguretat que podrien servir per aconseguir la pau a Europa.

ESTUDIS CRÍTICS DE SEGURETAT PER A UNA SEGURETAT PER A LA PAU

Es poden trobar alternatives a la seguretat militar hegemònica en els estudis crítics de seguretat. Aquests estudis han evolucionat incorporant elements no identificats per la seguretat tradicional des de l'àmbit militar. En la dècada de 1970, la Investigació per la Pau, impulsada per Johan Galtung, va començar a incorporar dimensions no militars de la seguretat, afegint enfocaments crítics propis del feminisme i el postestructuralisme. Un element bàsic d'aquesta aportació és la identificació d'amenaques a la seguretat de caràcter no militar, optant perquè l'Estat no sigui l'únic referent de la seguretat (Galtung, 1969). S'incorporen així amenaces globals a la seguretat econòmica, ambiental o demogràfica, reconeixent l'existència d'una multiplicitat d'actors interdependents que basen les seves relacions en la cooperació (Tickner, 1992).

En les dècades de 1980 i 1990, en un context d'optimisme liberal al final de la Guerra Freda i l'expansió de la globalització, els estudis crítics de seguretat van guanyar prominència. Aquest període també va veure la prominència de les organitzacions multilaterals, l'expansió de les operacions de pau de les Nacions Unides i una àmplia acceptació del marc de drets humans (Kaldor, 1999). Els estudis crítics de seguretat, així com la teoria crítica dels estudis postcolonials, feministes i ambiental-ecològics, es tornaren més influents, qüestionant l'enfocament estatista i militarista (Wyn Jones, 1999).

L'any 1994, el Programa de les Nacions Unides per al Desenvolupament (PNUD) va proposar el concepte de Seguretat Humana, que mesura la seguretat amb indicadors de desenvolupament. La Seguretat Humana incorpora una relació entre seguretat i desenvolupament de caràcter quantitatiu i qualitatiu, amb components de transformació com la cooperació, el multilateralisme, els drets humans i la consolidació de la pau. Aquest enfocament desafia els discursos dominants sobre seguretat nacional, defensa dels enemics i relacions de poder (PNUD, 1994).

Per la seva part, l'Escola Galesa (Booth, 2007) es centra en la relació entre el coneixement i el poder, argumentant que les teories i el coneixement no són neutrals, sinó que són creats per persones específiques al servei d'algú, proposant una seguretat basada en l'emancipació humana per a la transformació social (Booth, 2005). Mentre l'Escola de Copenhaguen (Buzan et al, 1998) introdueix una anàlisi de la seguretat militaritzada i el seu tractament com a amenaça militar a situacions de caràcter humanitari o social que en conseqüència són tractades com enemigues, procedint a la seva securització. Segons aquests autors, la titulització és "un procés intersubjectiu que és el nivell més extrem o el nivell més alt de politització en el que el tema es presenta com una amenaça existencial a l'objecte de referència per part d'un actor titular a través dels dits 'actes de parla'", requerint mesures d'emergència i justificant accions fora dels límits normals del procediment polític" (p. 23). És a dir, la securització és el procés mitjançant el qual s'utilitzen les forces de seguretat, els militars i els mitjans al seu abast per gestionar situacions de caràcter humanitari i social.

Un exemple il·lustratiu de l'abast real de la seguretat es troba en les principals amenaces identificades per les diverses doctrines de seguretat a Europa. El nou Concepte Estratègic de l'OTAN identifica com a amenaça a la seguretat, a més de Rússia a partir de 2022, el terrorisme internacional, en particular de grups com ISIS i Al-Qaeda, els ciberatacs i activitats malicioses en el ciberespai, la proliferació d'armes de des-

trucció i amenaces híbrides, estratègies que combinen mètodes militars i no militars, com la desinformació, la guerra econòmica i les operacions encobertes, utilitzades per desestabilitzar conflictes regionals, en particular i tensions i conflictes en regions com Orient Mitjà i el Nord d'Àfrica. Les principals amenaces identificades a la Brúixola Estratègica de la Unió Europea inclouen la competència geopolítica, en referència a la competència creixent amb potències com Rússia i Xina, les crisis regionals i la inestabilitat a les regions veïnes de la UE, com el Mediterrani Oriental, els Balcons Occidentals i el Sahel, l'amenaça del terrorisme, tant d'origen islàmic com de l'extremisme intern de caràcter polític, les ciberamenaces que afecten infraestructures crítiques, institucions democràtiques i empreses a Europa i les amenaces híbrides, els impactes del canvi climàtic i els desastres naturals que poden exacerbar els conflictes, provocar desplaçaments massius de persones i afectar la seguretat i estabilitat de regions veïnes o la seguretat energètica vista com una amenaça per a la dependència de fonts energètiques externes.

Una llarga llista d'amenaces és un indicador de seguretat, ja que la sensació d'inseguretat generalitzada exigeix mesures de seguretat excepcionals i generalitzades, que permet l'ús d'eines militars per gestionar crisis humanitàries o desafiaments climàtics. Així, s'identifica que hem de tenir canons per a defensar les conseqüències del canvi climàtic, en el lloc de prendre les mesures necessàries per evitar la crisi climàtica i les seves conseqüències, que en tot cas requeriran mesures humanitàries per atendre a les poblacions afectades. (Buzan et al., 1998).

Una altra teorització crítica de la seguretat és la de l'Escola de París, que critica com la seguretat i la por són eines pel control social (Buzan et al., 1998), qui juntament amb la proposta de la Biopolítica Global de Foucault (2007) que manté que les relacions de poder en el sistema de governança global liberal hegemònic controlen poblacions del Sud Global a través de mecanismes aparentment crítics, com la seguretat Humana promoguda per organismes multilaterals, les intervencions humanitàries i la Responsabilitat de Protegir.

És també important l'aportació crítica dels estudis postcolonials, feministes o ecologistes. Els Estudis de seguretat Postcolonial critiquen enfocaments occidental-cèntrics basats en l'Estat i el racisme occidental, el necropoder del qual desenvolupa necropolítiques (Mbembe, 2003) que, contràriament a allò que suposadament pretenen, generen major inseguretat. La teoria feminista introdueix crítiques a la marginació de les dones i el gènere en els estudis de seguretat, assenyalant que el patriarcat influeix

en la seguretat global, produint un món que no és exactament més segur (Tickner, 1992). La teoria feminista també incorpora el gènere com a categoria d'anàlisi de seguretat per construir seguretat a partir de les experiències de les dones, i destaca que en les identitats de gènere hi ha jerarquia i dominació que reproduïxen violència i inseguretats (Sjoberg, 2013). Finalment, la teoria verda proposa una seguretat ecològicament sostenible, advocant per la transició d'una seguretat antropocèntrica a una seguretat posthumana, on l'objecte de la seguretat és la biosfera en el seu conjunt (Dalby, 2002).

L'enfocament crític del cicle armamentista o cicle econòmic militar (Oliveres, 2007) suggereix que en la decisió sobre l'estructura militar necessària identificada en un país, que implica un major o menor volum de despesa militar, és necessari no només considerar la inèrcia de les despeses militars en si, que sense debat polític es veuen augmentats anualment degut a la inflació, sinó també una justificació teòrica amb una adequada anàlisi geopolítica que el sustenti (Oliveres, 2007). Aquesta justificació es troba en les doctrines de seguretat i defensa dels Estats, que analitzen periòdicament i identifiquen amenaces i riscos a la seguretat del país. La qüestió radica en qui decideix i/o influeix decisivament en la llista d'amenaces i la seva prioritització: la indústria militar, el seu interès a obtenir majors pressupostos militars és inqüestionable. Amb aquest objectiu es porten a terme nombroses activitats de lobby de la indústria militar, portades a terme per lobbistes d'empreses privades o a través d'organitzacions comercials, recursos per influir en les decisions polítiques puguen a milions d'euros anuals. (Observatori d'Europa Corporativa, 2011).

Una de les principals aportacions dels estudis crítics de seguretat és que qüestionen de quina seguretat estem parlant, qui la decideix, qui controla el relat, qui és el subjecte de la seguretat i qui es converteix en l'objecte. Identificar i alertar sobre la tendència a desenvolupar la necroseguretat, una seguretat que al contrari del que pretén genera més mort, encaminada al control social mitjançant la creació d'un estat de por en la societat a través de la proliferació d'amenaces i la promoció de pseudoconflictes, és a dir, conflictes que en realitat no existeixen (Cascón, 2001). Proposen una transició de la seguretat patriarcal a la seguretat feminista, de la seguretat bèl·lica a la seguretat pacifista, i de la seguretat estatal antropocèntrica a la bioseguretat (Sjoberg, 2013; Tickner, 1992).

PER UNA SEGURETAT NO BEL·LICISTA I NO MILITARITZADA

Per explorar com seria una doctrina de pau i seguretat no militaritzada i no securitzada per a Europa defini-

rem la seguretat militar per mostrar les alternatives d'una seguretat hipotètica pacifista o una seguretat basada en la cultura de pau.

La seguretat militar se centra en la noció de pau negativa, que es defineix com l'absència de violència personal i simbòlica, així com de desigualtat i injustícia estructural. Un component clau en aquest enfocament és la dominació o hegemonia del poder, on es busca l'alineament d'altres actors sota un poder dominant (Waltz, 1979), prevalent estratègies de dissuasió i competència entre nacions, desconfiança, cultura d'aïllament i proteccionisme. El nacionalisme també juga un paper crucial en la guerra i la seguretat, reforçant la idea de seguretat de l'Estat a través de la sobirania i l'autosuficiència nacional (Mearsheimer, 2001). La seguretat militar és clau en un context de globalització neoliberal, que, si bé presenta certs signes de cansament i inclús certa aparença de desglobalització (Setser, 2024), conviu amb tendències de colonialisme i neocolonialisme, on les nacions més poderoses exerceixen influència i control sobre els menys desenvolupats (Harvey, 2005). Aquest marc de seguretat militar està intrínsecament vinculat a estructures patriarcales, que perpetuen les dinàmiques de poder i dominació (Tickner, 1992). La seguretat militar se situa en una perspectiva que sosté que la pau s'ha d'aconseguir per mitjans violents (Galtung, 1969), recolzada per una cultura bel·licista corresponent.

La teoria realista de les relacions internacionals, sustentada en una lectura de la política internacional basada en la desconfiança, la competència i el caos, sosté moltes de les decisions que estan portant molts països a optar per la confrontació militar per aconseguir els seus objectius. Això no obstant, aquesta visió ha resultat obsoleta en un món en el qual la seguretat no depèn de les armes que es posseeixen (Galtung, 1985). Com afirmà Martínez Guzmán (2001), "*nosaltres els pacifistes som els realistes, perquè tenim alternatives, tenim responsabilitats, podem decidir fer la pau o la guerra*".

La seguretat pacifista, no bel·licista, o seguretat basada en la cultura de la pau, és un enfocament teòric i pràctic dins del camp dels estudis de seguretat i les relacions internacionals que emfatitza la importància de construir i mantenir la pau a través de mitjans no violents. Aquest enfocament se centra a crear condicions que evitin els conflictes armats mitjançant la resolució pacífica de disputes, la cooperació internacional i el foment de la confiança i l'entesa mútua entre les nacions.

Des d'una perspectiva acadèmica, la seguretat pacifista es defineix emfatitzant la pau positiva, concep-

te contrari a la pau negativa que implica simplement l'absència de guerra, i es refereix a la presència de justícia social, econòmica i política. Això inclou l'eliminació de la violència estructural, és a dir, les desigualtats i injustícies que poden donar lloc a conflictes que condueixen a la violència (Galtung, 1969), així com la reducció de la violència cultural. La seguretat pacifista prioritza la prevenció de conflictes a través de mesures i negociacions diplomàtiques, fomentant la confiança i la cooperació entre els actes internacionals a través de la comunicació entre els estats i el compliment dels acords internacionals (Kriesberg, 1998). La seguretat pacifista advoca per la justícia global, el respecte als drets humans i la desmilitarització, promovent la reducció de les forces armades i de la despesa militar, argumentant que la veritable seguretat s'aconsegueix a través d'inversions en desenvolupament humà i social, no en l'acumulació d'armes. La seguretat basada en la cultura de pau mostra la necessitat de la cooperació internacional i el multilateralisme, que inclou la participació activa en organitzacions internacionals i el compliment de les normes i tractats internacionals. A més, la seguretat pacifista ha d'incloure en la seva conceptualització a les dones, les minories ètniques i altres grups vulnerables, com a estratègia per construir societats més justes i segures (Tickner, 1992) que evitin els greuges que puguin dur a terme la legitimació de l'ús de la violència i trencar amb la influència del patriarcat de la seguretat militaritzada.

Com hem avançat, la seguretat pacifista es basa en el concepte de pau positiva, que es defineix com la presència de justícia estructural i una cultura de pau, caracteritzada per l'optimisme i la prevenció de conflictes per mitjans pacífics (Galtung, 1969). Aquest enfocament emfatitza l'equilibri de poder en les relacions internacionals. El veritable realisme, segons els pacifistes, implica utilitzar el pacifisme para aconseguir la pau, en lloc de dependre de la dissuasió violenta (Galtung, 1985). La descolonització i el feminisme també desenvolupen els papers essencials per assegurar la pau, desafiar les estructures de poder tradicionals i defensar la igualtat de gènere i l'autodeterminació dels pobles (Said, 1978; Tickner, 1992).

Les alternatives crítiques que busquen construir una seguretat no bel·licista i no militaritzada, alimenten el que podria ser una seguretat pacifista. En primer lloc, incorporen la seguretat humana on la seguretat es concep com el desenvolupament de les persones i no com a seguretat nacional (de l'Estat). Aquest enfocament es basa en la cooperació, el multilateralisme, els drets humans i la consolidació de la pau. La seguretat humana contrasta amb la seguretat de l'Estat en centrar-se en les necessitats i els drets dels individus

(Kaldor, 2007). També proposa que sigui una seguretat femenina, amb l'objectiu d'acabar amb la marginació de les dones i el gènere en els estudis de seguretat. El realisme ha estat creat per homes i pels homes, excloent les experiències de les dones, i incorporant el gènere com a categoria d'anàlisi de seguretat permet construir seguretat a partir de les experiències i perspectives de les dones (Tickner, 1992).

A més a més, una seguretat pacifista ha de ser una seguretat verda, superant l'antropocentrisme cap a una seguretat posthumana. Això implica considerar la seguretat del medi ambient en el seu conjunt, la seguretat de la biosfera i promoure pràctiques ecològicament sostenibles. La seguretat ecològica o bioseguretat busca garantir la supervivència i el benestar de tots els éssers vius i del planeta (Floyd & Matthew, 2013).

Finalment, es podria promoure una seguretat pacifista, basada en la no-violència, el desarmament, la desmilitarització i la construcció de condicions per a la pau i la justícia entre els països, seguint un enfocament que apunta a abolir la guerra en les relacions internacionals, promovent la resolució pacífica de conflictes i la cooperació internacional (Galtung, 1989)..

Seguretat per a la guerra vs seguretat per a la pau

Seguretat bel·licista/militar	Seguretat pacifista/ de cultura de pau
Pau negativa: absència de violència personal i simbòlica, desigualtat estructural i injustícia; la pau es pot aconseguir per mitjans violents	Pau positiva: justícia estructural, cultura de pau, optimista, preventiva, pau per mitjans pacífics
Dominació/hegemonia del poder i adhesió al corrent dominant	Equilibri de poder
Teoria de jocs	Joc de coordinació – comunicació, empatia
Teoria del (fals) realisme	Realisme del pacifisme per aconseguir una pau positiva
Desconfiança, aïllament	Generació de confiança
Competitivitat	Cooperació
Proteccionisme	Intercanvis justos
Nacionalisme	Internacionalisme
Globalització neoliberal	Justícia global
Colonialisme - neocolonialisme	Descolonització
Patriarcat	Feminisme
Cultura de la defensa	Cultura de la pau
Estat-cèntrica	Centrada en la vida
Amenaces militars externes	Cuidar les relacions internacionals
Racionalista i realista	Feminista i pacifista
Dissuasió i defensa	Cooperació internacional

Font: Elaboració pròpia

Una seguretat per la pau ha d'estar basada en la cultura de pau. Es tractaria d'una seguretat enfocada a la vida, en crear i no destruir, ni matar, en cuidar les relacions internacionals. Està basada en les teories feministes, decolonials i en la cultura de pau, essent la seva eina essencial la cooperació internacional. Mentre la seguretat bel·licista o militar està basada en una cultura bel·licista que justifica l'ús de la violència, que promou la necessitat de la defensa d'amenaques externes de caràcter militar, justificada per una teoria realista (que en realitat no ho és) i en un suposat racionalisme polític, tenint com a eina de prevenció de la guerra la dissuasió, una estratègia que tan sols acumula fracassos.

2.2 D'UNA ECONOMIA BEL·LICISTA A UNA ECONOMIA PER A LA PAU

Pere Brunet

La majoria dels polítics de la Unió Europea mantenen un discurs bel·licista. Això es basa en la hipòtesi d'unes ambicions territorials de Vladimir Putin que se suposa que poden desencadenar una guerra europea o tal vegada mundial. Per això, els nostres polítics s'han compromès a invertir més en defensa per a "donar més seguretat, més pau i més llibertat a Europa".³

Però la història recent ens parla en altres termes. En 1992, només tres anys des de la caiguda del mur de Berlín, 1.700 científics independents, entre ells 104 Premis Nobel en disciplines de ciències (Brunet, 2024a), publicaren una *Advertència a la humanitat* (Unió de Científics Preocupats, 1992). Ens urgien a reduir la destrucció ambiental i abordar un gran canvi en la nostra gestió de la Terra i la vida, declarant que "l'èxit en aquest esforç global requerirà una gran reducció de la violència i la guerra. Els recursos que ara es dediquen a la preparació i conducció de la guerra... seran molt necessaris per a les noves tasques i haurien de desviar-se cap als nous desafiaments". Eren anys d'optimisme. El juny de 1991, Mikhail Gorbachev havia pronunciat la "Conferència Nobel" a Oslo, en la que va parlar extensament i profundament sobre la necessitat que la pau prevalgués sobre qualsevol altra condició, expressant la seva confiança en què la solidaritat i el canvi seria acceptat pel món sencer per fer front als desafiaments globals. Com explica Federico Mayor Zaragoza (2022), Gorbachev va plantejar el desarmament a Ronald Reagan, incloent-hi l'acabament de la carrera d'armaments i de les ogives nuclears. Gorbachov va dir: "vivim en un mateix planeta. Europa és la casa nostra comuna; una casa, i no un camp de batalla".

3. Ortega, P. (2024), *L'economia de guerra de l'Unió Europea*, en aquest informe.

Les advertències sobre les possibles conseqüències de l'expansionisme de l'OTAN cap a Rússia van ser constants. El 1994, Ted Galen Carpenter indicava que "Seria extraordinàriament difícil expandir l'OTAN cap a l'Est sense que Rússia consideri aquesta acció com hostil... l'expansió constituiria una provocació innecessària a Rússia" (Carpenter, 2022). I en 1998 George Keenan es lamentava de la política de fets consumats de l'OTAN: "Crec que els russos reaccionaran de manera adversa i que això afectarà les seves polítiques. Crec que és un error tràgic. No hi havia cap raó per a això. Ningú estava amenaçant a ningú". Però, malgrat tot, l'OTAN va continuar la seva expansió.

No podem aprovar la política bel·licista de Putin, però tampoc hem d'oblidar la provocació expansionista de l'OTAN des de fa tres anys. L'augment de la inversió en defensa no contribueix ni a la pau ni a la seguretat, sinó al negoci del complex militar industrial europeu (Bohigas, 2023a). No podem oblidar que segons el SIPRI, 14 dels 20 primers països productors i exportadors d'armes del món pertanyen a l'OTAN. Entre tots ells venen el 78% de les armes mundials. Espanya és l'octau exportador a nivell mundial d'unes armes que acaben en tots els conflictes bèl·lics del planeta, vivint la seva crueltat i empitjorant les condicions de vida de la població civil. Un negoci, el de la guerra, que es troba en un moment de clara i ràpida expansió.

En aquest context, algunes reflexions des d'àmbits poc mediàtics poden resultar clarificadores (Brunet, 2022). Bertrand Badie, polític i expert en relacions internacionals, explica que des de 1945, les guerres ja no es guanyen (Badie, 2022). Acaben, a través de negociacions i cessions, en pactes. ¿Quin sentit té, per tant, negar-se a un alto el foc? Per altra part, des dels moviments de Pau se'ns recorda que la fi no justifica els mitjans, que és impossible arribar a la pau amb mètodes violents i que la pau, contrària a la violència de tota mena, és un mode de vida basat en l'empatia, les cures, la paraula i el diàleg i la dignificació dels Altres (Brunet, 2024). La guerra no pot conduir a la pau.

Les guerres a més, en països com Ucraïna, Iraq, Afganistan, Líbia, Síria i tants d'altres, no han generat seguretat en termes d'habitatge, alimentació, salut o educació, segons els indicadors en aquests països (Bohigas, 2023b). Les guerres destrueixen la vida de milions de persones i són en elles mateixes una injustícia. I no es pot arribar a la justícia per mitjans que no són justos.

A més a més, els avisos des de la ciència són particularment alarmants. A l'agost de 2019, David Spratt (Spratt, 2019) citava a The Guardian les declaracions de Johan Rockström, director de l'Institut de Potsdam per a la Investigació de l'Impacte Climàtic. Rockström

va dir que en un escenari de més de 4 graus d'escalfament és difícil preveure com la Terra podria "acomodar a mil milions de persones o fins i tot a la meitat", afegint que sens dubte hi haurà una minoria de persones riques que sobreviuran amb estils de vida moderna, però en un món turbulent i ple de conflictes.

Des del món científic s'estan realitzant diagnòstics encertats i proposant solucions. En Rockström, 2023 es qualifica l'estat actual de la degradació de la biosfera i el planeta, considerant que la humanitat hauria de garantir tant la seguretat ambiental (sense creuar el sostre ecològic) com les necessitats bàsiques de tots els habitants del planeta que deriven de la seva dignitat i dels seus drets (el que denominen *fonaments socials*) garantint a més a més les tres justícies, intergeneracional, intrageneracional i interespècies.⁴ I en (Schleiser, 2024) es demostra que és possible dissenyar polítiques a nivell global que garanteixin una forma de vida digna per a totes les persones del planeta sense sobrepassar els límits planetaris. Només cal que hi hagi voluntat política.

Davant dels reptes globals i transfronterers que tenim, Europa necessita un canvi radical de paradigma, passant amb valentia de les polítiques dictades pels grans lobbies armamentístics i transnacionals (Bohigas, 2023a) a unes polítiques de pau que portin a la pràctica les moltes propostes, ara silenciades, que ens arriben des de la ciència i l'observació objectiva dels fets. Unes polítiques de desarmament i desmilitarització que transfereixin fons cap a programes ambiciosos pensats des de i per les persones, la seguretat de la biosfera i la pau ambiental. Polítiques basades en la dignitat de totes les persones i en els seus drets, en la resolució dialogada dels conflictes i en la col·laboració global per afrontar els reptes extraordinaris⁵ als quals ens enfrontem.

Estem davant una gran oportunitat per a Europa. La de tornar als seus principis fundacionals, construint, promovent i exportant una nova geopolítica humana, amb bases científiques i de democràcia global. Deixant enrere l'actual economia bel·licista i impulsant a nivell mundial un multilateralisme postviolent que respecti i dignifiqui tots els pobles del planeta.

4. En (Rockström, 2023) es parla de tres tipus de justícia: la justícia **interespecies** que ha de protegir els humans a més d'altres espècies i ecosistemes, rebutjant l'excepcionalitat humana; la justícia **intergeneracional**, que examina les relacions i les obligacions entre generacions, vetllant per les conseqüències que les emissions de gasos d'efecte d'hivernacle o la destrucció d'ecosistemes poden tenir per a les persones futures; i la justícia **intra-generacional**, que vela per la dignitat en les relacions entre individus, entre estats (internacionals), entre persones de diferents estats (a nivell global) i entre membres de comunitats (a nivell local).
5. Escalfament global, desertització, pèrdua de biodiversitat, pandèmies i molts altres. Tots ells, globals, transfronterers i que requereixen actuacions multilaterals i de cooperació internacional.

2.3 DE LA DISUASIÓ A LA DISTENSIÓ

Tica Font

Diversos presidents i ministres de la UE fan declaracions afirmant que hem de preparar-nos per a una possible invasió de Rússia, que Rússia és una amenaça per a Europa, que és necessari armar-se i preparar-se per a la guerra. Molta retòrica de tambors de guerra en el si de la Unió Europea. Insisteixen que hem de situar l'economia europea en fase de guerra, comprar més armes i impulsar que la indústria militar incrementi la producció.

Ens diuen que Rússia pot envair un altre país de la UE i que Rússia pot llançar una arma nuclear a Ucraïna, en sòl europeu, pot ser que algú s'ho cregui, encara que no sembla creïble. La guerra a Ucraïna no sembla que l'hagi de guanyar Ucraïna, però tampoc la guanyarà Rússia. En el millor dels casos anem cap a escenaris, a llarg termini, de combats amb intensitats irregulars. Això fa difícil l'escenari que Rússia volia iniciar una guerra contra la UE, seria un suïcidi per a tots. En definitiva, tot sembla indicar que l'objectiu és generar una por a una invasió per part de Rússia, el que permet implementar certes polítiques de defensa amb una opinió pública que no s'hi oposa.

La dissuasió és una estratègia militar de caràcter relacional resultat de la interacció entre dos o més estats, en la que el dissuassor mostra al seu adversari que disposa de majors capacitats destructives, que el seu poder és superior al de l'adversari, o el dissuadit, ha d'optar per desistir de dur a terme una acció determinada, o pel contrari haurà d'assumir el cost i els danys que li comportaria. L'últim objectiu de qui exerceix la dissuasió és el d'influir en el càlcul de riscos i beneficis de l'altra part per reconsiderar les seves possibles actuacions amb les quals ha amenaçat dur a terme (Jordan, 2022).

La dissuasió comporta retòrica amenaçant i coercitiva, perquè les amenaces siguin creïbles i hauran de mostrar força i major capacitat destructiva que el teu oponent. La dinàmica de la dissuasió porta aparellada una escalada de la conflictivitat, una escalada de declaracions, amenaces, coaccions i una carrera armamentística. Els dos costats han de dissenyar noves armes i incrementar les inversions en produir i emmagatzemar armes amb la finalitat d'impedir que l'"altre" pugui atacar-te, forma part de l'estratègia amenaçant i és necessari per a conferir credibilitat a la retòrica de cada banda. La credibilitat és un factor essencial de la dissuasió, l'adversari he de pensar que és creïble l'amenaça, que és molt probable que es porti a terme dita amenaça.

Com diem que l'estratègia de la dissuasió es dirigeix a fer desistir a l'adversari d'emprendre actuacions, que

encara no s'ha iniciat, amb l'amenaça de represalies o per evitar que un altre país arribi a una actuació que tu no vulguis. L'estratègia de la dissuasió es basa en una estratègia psicològica del mateix nom, és un joc psicològic i per tant associat al domini de l'art d'enganyar. El seu punt àlgid es va produir durant la Guerra Freda, on perquè l'amenaça d'usar una arma nuclear fora creïble, havia d'estar sempre a punt i no utilitzar-se.

En termes militars l'estratègia de la dissuasió representa que no es planteja com a estratègia de victòria militar sinó com una estratègia de coacció, d'intimidació i de generar por als danys que poden patir com a factor motivador per evitar o influir en l'estratègia militar i política del teu adversari. En el fons la dissuasió és com una partida de pòquer, fer creure al teu adversari que la teva mà és molt bona i que has d'abandonar el joc, que no has de continuar apostant o perdràs encara més. La dissuasió es basa en càlculs sobre la conducta de l'adversari.

El Nou Concepte Estratègic de l'OTAN (Ministeri de Defensa, 2022) aprovat en 2022, actualitza o posa al dia el concepte de dissuasió "La postura de dissuasió i defensa de l'OTAN es basa en una adequada combinació de mitjans de defensa nuclear, convencional i antimíssils, complementada amb espacials i mitjans cibernètics" (paràgraf 20). "Reforçarem significativament la nostra postura de dissuasió i defensa per a privar a qualsevol adversari en potència de qualsevol oportunitat d'agressió. Per aquesta fi, ens assegurem una presència significativa i persistent en terra, mar i aire, mitjançant una defensa antiaèria i antimíssils integrada i reforçada. Dissuadirem i defensarem in situ amb tropes fortes, multidomini, a punt pel combat, amb mecanismes de comandament i control millorats, municions i equips establerts d'antuvi i capacitat i infraestructura millorades per reforçar ràpidament a qualsevol aliat, fins i tot a curt termini o sense avís previ" (paràgraf 21). El concepte de dissuasió que planteja és més dur, més enèrgic i anticipatori, no és reactiu, és de resposta i contempla respostes militars en tots els àmbits, terra, mar, aire, ciberespai i espai i en formes convencionals i no convencionals (l'anomenada guerra híbrida).

Aquesta aposta per la dissuasió sembla que s'està introduint a la UE. La Comissió Europea ha publicat aquest mes de març la primera Estratègia Industrial Europea de Defensa que marca objectius i indicadors. Amb aquesta estratègia es pretén:

■ **Impulsar la producció de material militar.** La indústria ha de produir més i per això demana dues coses, crèdits per ampliar les instal·lacions i firmar contractes a diversos anys vista, és a dir, assegu-

rar-se la producció. Amb aquest objectiu la UE decideix obrir línies de crèdit, com seria els Eurobons, o modificar els estatuts del Banc Europeu d'Inversió, tot això per donar liquiditat a les ampliacions de les indústries.

■ **Impulsar les compres conjuntes i les compres a la indústria UE.** La UE comença a preparar l'organització i l'estructura per coordinar compres de material militar en el nom de les 27 produïdes a la UE. Es comença per compres de projectils per a Ucraïna, però es prepara l'estructura per seguir avançant. En aquest punt la Comissió ha establert alguns objectius, per al 2030 el 40% de les compres de material militar vol que siguin conjuntes i pretén que el 35% del mercat de la UE sigui de defensa; pel 2030 es pretén que el 50% de la despesa en defensa dels estats membres es dediqui a la indústria de la UE i pel 2050 que sigui del 60%. En definitiva, pretén que l'increment de despesa militar que els 27 estan aprovant no vagi cap als Estats Units, sinó que en un 50-60% es compri a la indústria europea.

■ **Impulsar o ajudar els estats a gastar en armes,** per això s'establiran mesures per als estats que puguin endeutar-se en les adquisicions d'armes, a través dels Eurobons o els crèdits del BEI, subvencions als estats si les compres són conjuntes, que el deute contret per l'adquisició d'armes no compti com a dèficit públic (a això se li diu creativitat comptable) o de nou torna a plantejar-se eliminar l'IVA de les armes. Les dones pagarem l'IVA per les compres, però les armes no.

Totes aquestes mesures condueixen a avisar a Rússia i a qualsevol altra potència que la UE es prepara per a la guerra, que té capacitats suficients per embarcar-se en una guerra i que s'han d'abstenir d'atacar-nos.

D'aquesta manera ens presenten la dissuasió com una estratègia de prevenció de la guerra; però la dissuasió no contribueix a evitar conflictes, a abordar interessos contraposats, no contribueix a disminuir el risc d'escalada. La Guerra Freda va estar conduïda sota l'estratègia de la dissuasió, si alguna cosa s'ha après en aquests 30 anys és que no va servir per resoldre els conflictes entre les dues potències, no va servir per trobar solucions a l'aparent incompatibilitat, real o subjectiva, d'interessos entre les dues potències. La dissuasió no va servir i no serveix per buscar sortides pacífiques als conflictes, no és una característica d'aquesta estratègia.

La qüestió és si podem canviar d'enfocament, en lloc d'accentuar la incompatibilitat d'interessos, buscar els interessos compartits a l'esfera econòmica, cul-

tural o ideològica, en lloc d'amenaçar, intimidar o coaccionar a l'adversari buscar el que ens uneix, trobar elements sobre els que dialogar. La política està per establir diàlegs i gestionar de manera conjunta i acordada els diversos interessos fent que el diàleg prevalgui sobre la confrontació. L'experiència quotidiana dels ciutadans ens mostra que sobre la base de l'amenaça, la intimidació o la coacció no es construeix convivència ni justícia social, la pau no es pot imposar, la pau és una construcció humana col·lectiva.

Abans d'embarcar-se en amenaces militars o en intervencions s'hauria de fer un balanç del que passarà si es compleixen les amenaces, com serà la magnitud del desastre, si és viable una desescalada retòrica i bèl·lica en el seu conjunt.

La UE destinarà una gran quantitat de recursos econòmics humans i intel·lectuals al desenvolupament de capacitats militars, tenir exèrcits més poderosos i amb majors capacitats i amb major desplegament de força. Seguim amb el joc psicològic (com en el pòquer), fer creure a l'adversari que la vostra mà és superior a la seva, cada vegada les apostes més altes i cada vegada el perill de cometre errors en un joc psicològic és més gran.

Els ciutadans no volem ser les víctimes d'aquestes partides i enfront de la dissuasió la millor política és la de la distensió, parar les espirals armamentístiques, parar la retòrica amenaçant, obrir portes al diàleg i la confiança mútua.

CONCLUSIONS I RECOMANACIONS

La teoria realista en les relacions internacionals basada en una lectura de la política internacional de desconfiança, competència i caos, està darrere de bona part de les decisions que estan portant a la UE i a gran part dels Estats d'Europa a optar per la confrontació militar per aconseguir els seus objectius.

Però aquesta visió ha resultat obsoleta en un món en el qual la seguretat no depèn de les armes que es tenen. El camí militar realista és el que ha dirigit els dissenyos d'Europa amb el desastrós resultat d'una guerra evitable que empobrirà econòmicament a la població europea, generarà danys humans insuportables i fracturarà políticament el continent, augmentant en aquest procés la dependència europea de seguretat nord-americana.

POLÍTIQUES DE DISTENSIÓ, COOPERACIÓ I PAU POSITIVA

Durant dues dècades la identitat europea ha anat canviant, allunyant-se les seves polítiques dels seus principis fundacionals, sota un enfocament secu-

rititzat de resposta a amenaces i riscos que no requereixen resposta militar. Ha construït una visió de seguretat i defensa europea amb un enfocament militarista, basat en la seguretat nacional posant en el centre els Estats, en el lloc dels éssers humans, la natura i les generacions futures.

Completar la militarització de la UE esborrarà qualsevol aparença que la UE sigui un agent creïble per a la promoció de la pau i els drets humans. Una Europa militar farà que les respostes militars de la mateixa Unió siguin més freqüents. Això obstaculitzarà el desenvolupament de les capacitats de la diplomàcia europea per crear condicions que evitin conflictes armats i promoure la pau, per crear relacions d'amistat, coexistència i interdependència amb els països veïns.

La lluita per l'hegemonia militar global retira recursos essencials per al desenvolupament d'Europa i el benestar de la seva població. Les opinions que una major despesa militar evitarà la guerra a Europa són infundades i la creença que la carrera armamentista ajudarà a aconseguir la pau només beneficia el negoci armamentista. L'arbitrària xifra del 2% del PIB en despesa militar és un objectiu econòmic que afavoreix la

producció i la proliferació d'armes, encara que sense cap justificació en termes d'assoliment de majors nivells de pau i seguretat.

Proposem que Europa passi d'una Política Comuna de Seguretat i Defensa (PCSD), que promou missions militars, a més Cooperació al Desenvolupament tant per a les regions més deprimides dels països interns com per a les externes de la UE. Proposem canviar el desenvolupament de nous sistemes armamentístics que serveixen per impulsar la indústria militar europea per una conversió de la producció militar a la producció civil, humana i sostenible. Una política de seguretat per a la pau seria més viable sortint de la tutela de l'OTAN i els Estats Units, construint una seguretat europea no subordinada a les necessitats de ningú, que respongui únicament a les necessitats de la població i el territori europeu.

És necessari abandonar el camí d'un hipotètic Exèrcit europeu i emprendre el d'un cos diplomàtic europeu reforçat i creïble, augmentant les seves capacitats i recursos per implementar una major política de cooperació, per construir una diplomàcia que serveixi els interessos de la Unió, dels seus Estats membres i de la seva població.

És necessari emprendre polítiques de desarmament i desmilitarització a Europa i des d'Europa, ja que limitar la disponibilitat mundial d'armes obligarà a les parts en conflicte a buscar altres opcions diferents a l'ús de la violència. En un món globalitzat amb creixents rivalitats entre les grans potències, menys exportacions d'armes evitaran l'escalada dels conflictes i es beneficiaran així de la seguretat d'Europa.

La pau en el vell continent significa construir la gran Europa per a la pau, una regió autònoma amb un paper de neutralitat entre Orient i Occident, capaç de reduir la tensió i la carrera armamentista que desvia fons per donar resposta a les necessitats de la població (accés a l'habitatge, educació, sanitat,...).

Això implica la incorporació de Rússia al projecte europeu, sigui quina sigui la fórmula que es pugui aconseguir, una condició per crear un marc de pau i seguretat que eviti definitivament, aquesta vegada sí, la guerra en el continent.

SUPERAR LA TUTELA DE L'OTAN PERO NO AMB UN EXÈRCIT EUROPEU

La seguretat del continent ha estat en mans de l'OTAN des de la fi de la Segona Guerra Mundial i no ha aconseguit crear un marc de seguretat en el continent. Després d'una desastrosa gestió de la dissolució de la URSS, l'OTAN ha aprofitat la debilitat del seu ene-

mic tradicional per incorporar antics aliats de Rússia a l'organització militar atlàntica, eliminant qualsevol possibilitat d'avançar cap a la Casa Comuna Europea de l'últim líder soviètic i promotor de la dissolució de l'URSS, Mijaíl Gorbachov.

La dependència d'Europa de l'OTAN en matèria de pau i seguretat la fa incapaç d'avaluar els riscos i les amenaces a la seva seguretat. L'OTAN prioritza les necessitats dels Estats Units, líder indiscutible de l'organització, però les necessitats a tots dos costats de l'Atlàntic no són les mateixes, de la mateixa manera que no ho són les amenaces i desafiaments en matèria de seguretat i defensa al sud o a l'est d'Europa. Apostar per mitjans militars per aconseguir la pau a Europa no suposaria cap diferència amb el model proposat fins avui sota la tutela de l'OTAN.

L'autonomia europea és essencial, però la proposta actual de la UE no proposa cap autonomia militar real respecte als Estats Units, més enllà del que aparentment pot demostrar un pressupost comunitari cada vegada més gran i el de tots els seus membres. La força europea de combat ràpid està cridada a ser un exèrcit europeu l'objectiu del qual és desfer-se d'operacions militars en llocs on els exèrcits nacionals no volen enviar els seus exèrcits nacionals per controvertèries polítiques internes o pel rebuig social a enviar els seus ciutadans a missions a l'estranger.

D'UNA SEGURETAT PER LA GUERRA A UNA SEGURETAT PER A LA PAU

Les possibilitats d'un enfocament diferent de seguretat per a Europa són moltes. Des d'un punt de vista teòric podem construir una seguretat europea per a la pau necessàriament no bel·licista, basada en les propostes dels estudis crítics de seguretat. Alguns exemples aplicables a la doctrina de seguretat europea són els següents:

- La Seguretat Humana proposa una seguretat centrada en el desenvolupament de les persones, no en una seguretat nacional (d'Estat). Una Seguretat Humana basada en la cooperació, la multilateralitat, els drets humans i la construcció de la pau.
- La Seguretat feminista, que proposa acabar amb la marginació de les dones i el gènere en els estudis de seguretat (realisme fet per homes per a homes), agregant el gènere com a categoria d'anàlisi de seguretat per construir seguretat a partir dels principis de cura i respecte en un marc inclusiu i eco-feminista.
- La seguretat verda per a Europa, que proposa superar l'antropocentrisme cap a una seguretat pos-thumana, una seguretat del medi ambient en el seu conjunt, una seguretat de la biosfera, ecològicament sostenible.

Proposem un canvi d'enfocament a la seguretat europea, que incorpori una visió de cultura de pau que permeti superar la seguretat bel·licista i militaritzada actual, una seguretat per a la pau que incorpori les següents consideracions:

- És necessari fer un pas més enllà de la pau negativa que, encara que a vegades aconsegueixi l'absència de violència, no evita la desigualtat estructural i injustícia i justifica que la pau es pot assolir pels mitjans violents. I buscar la pau positiva, la justícia estructural, la promoció de la cultura de pau, que preveu la violència i que aconsegueix la pau per mitjans pacífics.
- Una seguretat per a la pau no busca la dominació ni l'hegemonia del poder, sinó l'equilibri. No desconfia, no competeix, no aïlla els països, sinó que potencia la comunicació, la coordinació i l'empatia entre els pobles.
- La seguretat per a la pau es basa en un realisme honest i veraç que posa en el centre la cultura de pau i supera la fallàcia de la teoria de les relacions internacionals errònies denominades realistes.
- La seguretat per a la pau dibuixa un horitzó de justícia global, internacionalisme, cooperació, intercanvis comercials justos i descolonització real, sense patriarcat.
- - Es tracta de promoure entre la ciutadania la cultura de pau, i no la cultura de la defensa, centrant-se en la vida i la biodiversitat i no en la seguretat de l'estat i de les seves elits.
- La seguretat per a la pau canvia l'anàlisi d'amenaçes i la voluntat de ser una amenaça per aconseguir la pau, per la cura de les relacions entre estats, entre governs i pobles. Per passar de les polítiques de seguretat de dissuasió i defensa a les polítiques de cooperació internacional.
- Una seguretat per a la pau que proposa canviar radicalment de model, fent una nova geopolítica humana basada en la col·laboració global per afrontar des de la dignitat humana els grans retocs transfronterers (crisi ambiental, zones invivibles del planeta) que enfronta la humanitat. Unes polítiques de col·laboració i democràcia global que Europa podria proposar, promoure i exportar..

BIBLIOGRAFIA

CAPÍTOL 1.1

- Akkerman, Mark; Meulewaeter, Chloé (2023). *Del lobby de guerra a la economía de guerra. Cómo influye la industria armamentística en las políticas europeas*. ENAAT. Disponible a: https://centredelas.org/wp-content/uploads/2024/05/Report_WarLobby2WarEconomy_ENAAT_CentreDelas_CAST_DEF.pdf [Consultat 08/07/2024]
- Bohigas, Xavier; Brunet, Pere; Fortuny, Teresa de (2023). *Análisis de los primeros proyectos de I+D del Fondo Europeo de Defensa*. Barcelona: Centre d'Estudis per la Pau J.M. Delàs. Disponible a: https://centredelas.org/wp-content/uploads/2023/11/WPCentreDelas_ProyectosFED_CAST_DEF.pdf [Consultat 08/07/2024]
- Bohigas, Xavier; Fortuny, Teresa de (2019). *Fondo Europeo de Defensa*. Barcelona: Centre d'Estudis per la Pau J.M. Delàs. Disponible a: https://www.centredelas.org/wp-content/uploads/2019/08/WP_FonsDefensaUE_abril2019_CAS.pdf [Consultat 08/07/2024]
- DW (2024). *UE presenta plan para impulsar industria armamentista*, Disponible a: <https://www.dw.com/es/ue-presenta-un-plan-para-impulsar-su-industria-armamentista/a-68448956> [Consultat 05/03/2024]
- Calvo, A. (2024). "Bruselas propone un fondo de 100.000 millones para desarrollar la industria de defensa": Euro EFE Euractiv. Disponible a: <https://euroefe.euractiv.es/section/defensa-y-seguridad/news/bruselas-propone-un-fondo-de-100-000-millones-para-desarrollar-la-industria-de-defensa/>, [Consultat 18/07/2024]
- Europa Press (2024). "El BEI compromete 8.000 millones de euros para la seguridad europea y un aumento del apoyo a Ucrania". Disponible a: <https://www.europapress.es/economia/noticia-bei-compromete-8000-millones-euros-seguridad-europea-aumento-apoyo-ucrania-20230616114907.html> [Consultat 16/06/2024]
- ICAN (2024). "Global nuclear weapons spending surges to \$91.4 billion". Disponible a: https://www.icanw.org/global_nuclear_weapons_spending_surges_to_91_4_billion [Consultat 08/07/2024]
- Navarro, B. (2024). "La UE se plantea estudiar 'todas las opciones' para financiar su rearme", en *La Vanguardia*. Disponible a: <https://www.lavanguardia.com/internacional/20240321/9576157/ue-plantea-estudiar-todas-opciones-financiar-rearme.html> [Consultat 21/03/2024]
- *Noticias Jurídicas* (2023). "Las fuerzas armadas de la UE tendrán las mismas exenciones de IVA e impuestos especiales que la OTAN". Disponible a: <https://noticias.juridicas.com/actualidad/noticias/18090-las-fuerzas-armadas-de-la-ue-tendran-las-mismas-exenciones-de-iva-e-impuestos-especiales-que-la-otan/> [Consultat 15/06/2023]
- Ortega, Pere (2022). "El gasto militar destruye bienestar". Papeles nº 157. Madrid: FUHEM
- OTAN (2022). *Strategic Concept*. Disponible a: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2022/6/pdf/290622-strategic-concept.pdf [Consultat 08/07/2024]
- Soriano, G. (2024). "El Banco Europeo de Inversiones acelerará la inyección de otros 6.000 millones para impulsar a las empresas de defensa". *Infodefensa*. Disponible a: <https://www.infodefensa.com/texto-diario/mostrar/4888934/banco-europeo-inversiones-acelerara-inyeccion-otros-6000-millones-impulsar-empresas-defensa#:~:text=EL%20BEI%20lanz%C3%B3%20en%202022,los%208.000%20millones%20de%20euros> [Consultat 26/06/2024]
- Tian, N. y otros (2024). *Trends in world military expenditure*. Solna: Sipri. Disponible a: https://www.sipri.org/sites/default/files/2024-04/2404_fs_milex_2023.pdf [Consultat el 08/07/2024]

CAPÍTOL 1.2

- Comisión Europea (2016) *Plan de Acción Europeo de Defensa: hacia un Fondo Europeo de Defensa*. Zona de prensa. Disponible a: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/es/IP_16_4088 [Consultat el 19 de febrer de 2023]
- — (2020) "Comunicación de la Comisión al Parlamento Europeo, al Consejo Europeo, al Consejo, al Comité Económico y Social Europeo y al Comité De Las Regiones sobre la Estrategia de la UE para una Unión de la Seguridad", *COM (2020) 605 final*. Disponible a: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1596452256370&uri=CELEX:52020DC0605> [Consultat el 19 de febrer de 2023]
- Consejo Europeo (n.d). *Fondo Europeo de Apoyo a la Paz*. Disponible a: <https://www.consilium.europa.eu/es/policies/european-peace-facility/> [Consultat el 19 de febrer de 2023]
- — (n.d). *Fondo Europeo de Apoyo a la Paz*. Disponible a: <https://www.consilium.europa.eu/es/policies/european-peace-facility/> [Consultat el 19 de febrer de 2023]
- — (n.d). *Apoyo militar de la UE a Ucrania*. Disponible a: <https://www.consilium.europa.eu/es/policies/eu-response-ukraine-invasion/military-support-ukraine/> [Consultat el 10 de setembre de 2024]
- European Commission (2020). "Strategic Plan 2020-2024. DG Defence Industry and Security". *Ares (2020) 4975657*. Disponible a: https://ec.europa.eu/info/system/files/defis_sp_2020_2024_en.pdf [Consultat el 19 de febrer de 2023]
- European External Action Service (2016). *Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe. A global strategy for the European Union's Foreign and Security Policy*. Publications Office. Disponible a: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/3eaae2cf-9ac5-11e6-868c-01aa75ed71a1> [Consultat el 18 de febrer de 2023]
- — (2017). *Shared vision, common action: a stronger Europe: a global strategy for the European Union's foreign and security policy*. Publications Office. Disponible a: https://eeas.europa.eu/archives/docs/top_stories/pdf/eugs_review_web.pdf [Consultat el 9 de febrer de 2022]
- — (2021). "A Strategic Compass for Security and Defence - For a European Union that protects its citizens, values and interests and contributes to international peace and security" *EEAS (2021) 1169*. Disponible a: https://i2.res.24o.it/pdf2010/Editrice/ILSOLE24ORE/ILSOLE24ORE/Online/_Oggetti_Embedded/Documenti/2021/11/11/st13638_en21%20SC%20DRAFT%200.pdf [Consultat el 10 de febrer de 2022]
- EU Institute for Security Studies (2016). *Report of the Group of Personalities on the Preparatory action for CSDP-related research*, p. 34. Disponible a www.iss.europa.eu/content/reportgroup-personalities-preparatory-action-csdp-related-research [Consultat el 15 d'abril de 2024]
- Morillas, Pol (2018). "El espectro del Ejército europeo". Disponible a: https://www.cidob.org/ca/publicacions/series_de_publicacio/opinio/europa/el_espectro_del_ejercito_europeo [Consultat el 23 d'abril de 2024]
- Ruiz, A.; Vranken, B.; Vignarca, F.; Calvo, J.; Sédou, L; de Vries, W., (2021). *A Militarized Union. Understanding and confronting the militarization of the European Union*. Bruselas: Rosa-Luxemburg-Stiftung. Disponible a: <http://centredelas.org/wp-content/uploads/2021/07/A-militarised-Union-2.pdf> [Consultat el 9 de febrer de 2022]
- SIPRI (2024), Military Expenditure Database, <https://www.sipri.org/databases/milex> [Consultat el 23 d'abril de 2024]

CAPÍTOL 1.3

- Akkerman, Mark (2021). *A Union of Arms Exports: why European arms keep fuelling war and repression around the world*. Stop Wapenhandel. Disponible a: <https://stopwapenhandel.org/app>
- Akkerman, Mark; Meulewaeter, Chloé (2023). *From war lobby to war economy, How the arms industry shapes European policies*. Brussels: European Network Against Arms Trade. Disponible a: https://enaat.org/wp-content/uploads/2023/12/ENAAT-Report-WarLobby2WarEconomy_Sept2023-FINAL.pdf
- ASD (2003). *Aerospace, Security and Defence Industries Association of Europe Facts and figures 2023*. Disponible a: https://umbraco.asd-europe.org/media/jo3nxdjg/facts-figures-2023_web.pdf?rmode=pad&v=1da22c207d9e050
- Broek, Martin (2021). *Race to the bottom on arms export control*. Stop Wapenhandel blog, 8 d'abril 2021. Disponible a: <https://stopwapenhandel.org/race-to-the-bottom-on-arms-export-control/>
- Brooke-Holland, Louisa (2023). *UK amends its criteria for arms exports*. House of Commons Library Research Briefing 30 de novembre 2023. Disponible a: <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-9494/CBP-9494.pdf>
- Comisión Europea (2024). *A new European Defence Industrial Strategy: Achieving EU readiness through a responsive and resilient European Defence Industry*. 5 de març 2024. Disponible a: https://defence-industry-space.ec.europa.eu/edis-joint-communication_en
- Comisión Europea (2024a). *First ever defence industrial strategy and a new defence industry programme to enhance Europe's readiness and security*. European Commission Press release, 5 març 2024. Disponible a: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_24_1321
- Comisión Europea (2024b). *Speech by President von der Leyen at the European Parliament Plenary on strengthening European defence in a volatile geopolitical landscape*. European Commission, 28 de febrer 2024. Disponible a: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/news/speech-president-von-der-leyen-european-parliament-plenary-strengthening-european-defence-volatile-2024-02-28_en
- Consejo Europeo (2008). *Common Position 2008/944/CFSP of 8 December 2008 defining common rules governing control of exports of military technology and equipment*. Disponible a: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX%3A32008E0944>
- ENAAT European Network Against Arms Trade (no date) *EU Export Data Browser*. Disponible a: <https://enaat.org/eu-export-browser> [Consultat 09/08/2024]
- Farjon, Djuna (2024). *Militarisation of Europe at the cost of arms export control*. Stop Wapenhandel blog, 30 de mayo 2024. Disponible a: <https://stopwapenhandel.org/militarisation-of-europe-at-the-cost-of-arms-export-control/>
- Pamp, Oliver; Rudolph, Lukas; Thurner, Paul W.; Mehlretter, Andreas; Primus, Simon (2018). *The build-up of coercive capacities: Arms imports and the outbreak of violent intrastate conflicts*. Journal of Peace Research, Volume 55, Issue 4, 2018. Disponible a: <https://doi.org/10.1177/0022343317740417>
- Parkinson, Stuart; Cottrell, Linsey (2021). *Under the Radar: the carbon footprint of Europe's military sectors*. European United Left; SGR; the Conflict and Environment Observatory. Disponible a: <https://www.sgr.org.uk/publications/under-radar-carbon-footprint-europe-s-military-sectors>
- Ruiz, Ainhoa; Vranken, Bram; Vignarca, Francesco; Calvo, Jordi; Sédou, Laëticia; de Vries, Wendela (2021). *A Militarized Union. Understanding and confronting the militarization of the European Union*. Bruselas: Rosa-Luxemburg-Stiftung. Disponible a: <http://centredelas.org/wp-content/uploads/2021/07/A-militarised-Union-2.pdf>

- SIPRI (2024). *Arms Transfers Database*. Disponible a: <https://armstransfers.sipri.org/> [Consultat en: 09/08/2024]
- United Nations (2014). *Arms Trade Treaty*. Disponible a: <https://thearmstradetreaty.org/treaty-text.html?templateId=209884>

CAPÍTOL 2.1

- Booth, K. (2005). *Critical Security Studies and World Politics*. Boulder: Lynne Rienner
- — (2007). *Theory of World Security*. Cambridge: Cambridge University Press
- Buzan, B., Waever, O., & de Wilde, J. (1998). *Security: A New Framework for Analysis*. Boulder: Lynne Rienner
- Cascón Soriano, P. (2001). *Educación en y para el conflicto*. Cátedra UNESCO sobre paz y derechos humanos. Disponible a: <https://pacoc.pangea.org/documentos/educarenyparaelconflicto.pdf>
- Corporate Europe Observatory. (2011). *Lobbying Warfare: The Arms Industry's Role in Building a Military Europe*. Disponible a: <https://corporateeurope.org/en/lobbying-warfare>
- Dalby, S. (2002). *Environmental Security*. Minneapolis: University of Minnesota
- Floyd, R.; Matthew, R. A. (Eds.) (2013). *Environmental Security: Approaches and Issues*. Routledge
- Foucault, M. (2006). "Biopolítica". En: M. Foucault, *Seguridad, territorio, población: Curso en el Collège de France (1977-1978)* (pp. 209-228). Fondo de Cultura Económica. Disponible a: <https://www.uv.mx/tipmal/files/2016/10/M-foucault-seguridad-territorio-poblacion.pdf>
- Galtung, J. (1969). *Violence, Peace, and Peace Research*. *Journal of Peace Research*, 6(3), 167-191
- — (1985). *On the Meaning of Nonviolence*. *Journal of Peace Research*, 22(3), 271-281
- — (1989). *Peace by Peaceful Means: Peace and Conflict, Development and Civilization*. Sage Publications
- Kaldor, M. (1999). *New and Old Wars: Organized Violence in a Global Era*. Stanford: Stanford University Press
- — (2007). *Human Security: Reflections on Globalization and Intervention*. Polity Press
- Kriesberg, L. (1998). *Constructive Conflicts: From Escalation to Resolution*. Rowman & Littlefield Publishers
- Martínez Guzmán, V. (2001). *Filosofía para hacer las paces*. Icaria Editorial
- Mbembe, A. (2003). "Necropolitics". *Public Culture*, 15(1), 11-40
- Mearsheimer, J. J. (2001). *The Tragedy of Great Power Politics*. W.W. Norton & Company
- Oliveres, A. y P. Ortega (2000). *El ciclo armamentista español una panorámica crítica (1989-1999)*
- Said, E. W. (1978). *Orientalism*. Pantheon Books
- Setser, B. (2024). "The Dangerous Myth of Deglobalization, Misperceptions of the Global Economy Are Driving Bad Policies". *Foreign Affairs*, Julio/Agosto 2024. Disponible en: <https://www.foreignaffairs.com/china/globalization-dangerous-myth-economy-brad-setser>

- Sjoberg, L. (2013). *Gendering Global Conflict: Toward a Feminist Theory of War*. Nueva York: Columbia University Press
- Tickner, J. A. (1992). *Gender in International Relations: Feminist Perspectives on Achieving Global Security*. Nueva York: Columbia University Press
- UNDP. (1994). *Human Development Report 1994*. Nueva York: Oxford University Press. Disponible a: <https://hdr.undp.org/content/human-development-report-1994>
- Waltz, K. N. (1979). *Theory of International Politics*. McGraw-Hill
- Wyn Jones, R. (1999). *Security, Strategy, and Critical Theory*. Boulder: Lynne Rienner

CAPÍTOL 2.2

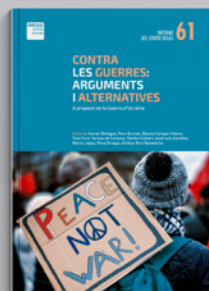
- Badie, Bertrand (2022). "Desde 1945, las guerras yo no se ganan. *La Vanguardia*, 14 de mayo 2022. Entrevista de Eusebio Val a Bertrand Badie. Disponible a: <https://www.lavanguardia.com/internacional/20220514/8265519/1945-guerras-ganan.html>
- Bohigas, Xavier; Brunet, Pere; Camps-Febrer, Blanca; Font, Tica; de Fortuny, Teresa; Gisbert, Tomàs; Gordillo, José Luis; López, Mario; Ruiz Benedicto, Ainhoa; Ortega, Pere (2023a). *Transnacionales, belicismo y emergencia climática*. Informe 55. Centre Delàs d'Estudis per la Pau. Disponible a: https://centredelas.org/wp-content/uploads/2022/10/informe55_TransnacionalesBelicismoEmergenciaClimatica_CAST.pdf
- Bohigas, Xavier; Brunet, Pere; de Fortuny, Teresa; Montull Garcia, Anna; Ortega, Pere (2023b). *Contra las guerras: argumentos y alternativas. A propósito de la Guerra de Ucrania*. Informe 61. Centre Delàs d'Estudis per la Pau. Disponible a: https://centredelas.org/wp-content/uploads/2023/12/informe61_ContraLasGuerras_CAST_DEF-1.pdf
- Brunet, P. (2024). "De 1992 a 2024: armas y retos". *Público*, 11 de març 2024. Disponible a: <https://blogs.publico.es/otrasmiradas/81036/de-1992-a-2024-armas-y-retos/#md=modulo-portada-fila-de-modulos:4x15-t2;mm=mobile-medium>
- Brunet, Pere (2022). "La OTAN, las amenazas y el mundo que nos espera", *El Salto Diario*. Disponible a: <https://www.elsaltodiario.com/opinion/pere-brunet-otan-las-amenazas-y-el-mundo-que-nos-espera>
- Brunet, Pere (2024). "Del negoci de la guerra a la pau de les persones", a *Cultura de Pau*, Joan Camós Coord., Centre d'Estudis de l'Hospitalet. Disponible a: <https://www.celh.cat/publicacions/cultura-de-pau-el-llegat-de-jaume-botey-i-valles>
- Carpenter, T.G. (2022). *The Guardian*, 28 de febrer 2022. Disponible a: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2022/feb/28/nato-expansion-war-russia-ukraine>
- David Spratt, (2019). "At 4°C of warming, would a billion people survive? What scientists say". *The Guardian*, 18 de agosto 2019. Disponible a: <http://www.climatecodered.org/2019/08/at-4c-of-warming-would-billion-people.html>
- Mayor Zaragoza, Federico, (2022), obituario de Mikhail S. Gorbachev. Disponible a: <https://datapolicayeconomica.com.ar/2022/09/01/mikhail-s-gorbachev-1931-2022-imaginacion-lo-inesperado-por-federico-mayor-zaragoza/>
- Rockström, Johan; Gupta, Joyeeta; y otros, (2023). "Safe and just Earth system boundaries", *Revista Nature*, abril de 2023. Disponible a: <https://www.nature.com/articles/s41586-023-06083-8>

- Schlesier, Hauke; Schäfer, Malte; and Desing, Harald (2024). *Measuring the Doughnut: A good life for all is possible within planetary boundaries*, Journal of Cleaner Production, marzo 2024. Disponible a: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0959652624008953>
- Union of Concerned Scientists (1992). *Warning to Humanity*. Disponible a: <https://www.ucsusa.org/resources/1992-world-scientists-warning-humanity>

CAPÍTOL 2.3

- Jordán, J. (2022). "La disuasión en la zona gris: una exploración teórica". *Revista Española de Ciencia Política*, 59,65-88. Disponible a: <https://doi.org/10.21308/recp.59.03>
- Ministerio de Defensa (2022). *Nuevo concepto estratégico de la OTAN*. Disponible a: https://www.defensa.gob.es/Galerias/main/nuevo_concepto_estrat_gico_de_la_otan.pdf

INFORME CENTRE DELÀS

Si values les nostres recerques i vols ajudar-nos a mantenir el nostre rigor i independència, pots fer-te soci/a o fer un donatiu escanejant el codi QR o en aquest enllaç: <https://centredelas.org/fes-te-soci-a/>

CENTRE DELÀS
D'ESTUDIS
PER LA PAU

Amb el suport de:

Agència Catalana
de Cooperació
al Desenvolupament

Generalitat
de Catalunya

En col·laboració amb:

**STOP
WAPEN
HANDEL**